Posudek oponenta na diplomovou práci Ondřeje Batky

Laurentius Ventura: O spuosobu přistrojení kamene filozofského (De ratione conficiendi lapidis philosophici). Edice překladu Bavora Rodovského z Hustířan z roku 1585

Diplomová práce Ondřeje Batky byla odevzdána už v loňském roce, titulní list nese vročení 2021. Vyšla také už knižní, upravená verze edice s vročením 2021.

Koncepce práce

Kvitovat je nutno jednak originalitu tématu, jednak překonání obtíží při zpracování (rukopis psaný drobným humanistickým kurentem, uložen v Leidenu, obsahuje i marginální poznámky, užívá obtížnou terminologii) i zvládnutí úkolu (diplomový projekt byl podpořen studentským vědeckým stipendiem FF UK, autor nahlížel do latinské předlohy). Práce má logickou a jasnou strukturu, promyšlenou koncepci, neobsahuje zbytečné odbočky.

Hodnocení: A

Metodologie a zpracování dat

Edice raněnovověkého rukopisného textu je velmi náročnou výzvou, neboť pro texty z tohoto období na rozdíl od staročeské doby neexistují ve všech detailech ustálená transkripční pravidla. Ediční zásady jsou autorem dobře popsány a zdůvodněny (s. 121–124, 133).

Drobné poznámky: K problematickým bodům patří podle mého názoru např. přepisování *Buoh* (s. 118), *dlúhé* (s. 121), *mierách* (s. 122) u takového původního textu z konce 16. století, dále odstranění neetymologické geminátу *masso*, *zlatto* (v tiscích, např. Bibli kralické, existují doklady dělení přes řádek typu <ſwat⸗toſti>) nebo unifikace podob typu *dedykují* a *dedikují* na měkké *-i-*. Autorův přístup je však možný a obhajitelný, nejedná se o chyby, diplomant navíc diskutabilnost některých přijatých zásad sám reflektuje (s. 133). Na s. 119 se píše o zápisu *š* pomocí <ſſie>, přesnější by bylo jen <ſſi>. Na s. 122 mám pochybnost o zjednodušení *zs* > *z* (ve slově *francouzkou* čekám *s*, srov. na téže straně *žs* > *s boské*). Je-li interpunkce novodobá, lze očekávat i doplnění uvozovek do citátů (např. f. 11r).

Samozřejmě lituju, že chybí podrobnější jazykový rozbor pramene, vzhledem k rozsahu edice a celé diplomové práce (138 stran) je tato absence pochopitelná a bude úkolem navazujícího bádání. Přitom jazyková stránka rukopisu je pozoruhodná, ať už mluvenostními jevy, na něž autor upozorňuje, jako je zjednodušování souhláskových skupin (s. 122–123), tak také jevy, na něž výslovně v jazykové části ediční poznámky neupozorňuje. K nim patří severovýchodočeský dialektismus *s pracej* (s. 29), *pracej ženskou* (s. 51), *velkou pracej* (s. 121; raněnovověký autor pocházel z Náchodska; srov. *necejtila*, s. 73; *prosejvej*, s. 57, *prosejvati*, s. 43; *musej*, s. 51, 55; *musejš jej prosejpati*, s. 43), regionalismus *došáhnout* (mj. též v svč. oblasti), dokonce i v názvu jiného překladu Rodovského *Vo Hermesovej filozofii* (s. 127). V souvislosti s tím se nabízejí i otázky nutnosti některých emendací (s. 131), jako je <hlaubegj> na *hloubějí* (v edici čtu na s. 65 *smeřovati*), ztráta jotace je přitom v dané oblasti možná. Neemendoval bych <wucztie> na *v uoctě*, protože zápis chápu jako *v ůctě* < *v uoctě* < *v óctě* (srov. pomístní jména jako *Vůlší* ‚V olšinách‘). Rovněž tak bych neemendoval *aby* ve 2. os. sg. na *abys* (f. 19r), neboť jde podle mého vyhledávání o jediný výskyt *abys*, přičemž dobově čekáme původně homonymní aoristový tvar *-by*. Otazník mám u podoby *abyste* (v edici jen na f. 38r, jinak očekávané *abyšte*), nepochybně možné v 17. stol., nebo měkkosti *i*-kmenových substantiv v zakončení nominativu jako *měď* (45r; dobově už je *-ď* jistě možné).

Hodnocení: A

Práce s odbornou literaturou

Autor cituje v ediční poznámce a představení kontextu alchymistických spisů relevantní literaturu, kriticky ji srovnává a přináší i dílčí, avšak důležitá nová zjištění (s. 134).

Hodnocení: A

Formální úroveň

Metajazykové části práce jsou psány kultivovaně, promyšleně. Některé překlepy nacházím v anglickém abstraktu: *translanted*, *latin*, *literatura*, *middle ages* (místo *Middle Ages*), spíše než *from Hustířany* doporučuju *of Hustířany*. Nelíbí se mi ani *This master thesis proposes an edition* (‚navrhuje', chtělo se asi říct ‚předkládá', tj. *submits*) a zacházení s určitým členem (*the summary*, *the list of emendations* místo *a summary*, *a list of emmendations*). Jinde např. *původní latinskou podoby* (s. 120), *opis totožnému překladu* (s. 126), z méně obratných vyjádření kupř. *na rovině hláskosloví* (s. 121). Ve *středněčeské textové banky* bych napsal velké písmeno u *S*-. Za *historického textu* (s. 117) a před *a ediční úprava tak odráží* (s. 117) bych vložil čárku. Místo *jsou roztroušené* bych dal pasivum *roztroušeny*.

Hodnocení: A-

Celkové hodnocení

Diplomová práce O. Batky je důležitým příspěvkem k poznání českých alchymických textů a rukopisně zachovalých českojazyčných pramenů 16. století. Oceňuju velkou náročnost přípravy edice, autor se s obtížemi vyrovnal znamenitě. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím stupněm **výborně**.

Otázky

1. Na s. 123 píše autor o přepisu *ьja*-kmenového substantiva *digestí*. Uvažoval zde autor při adaptaci o přepisu *dijestí*, který je podle mého názoru pravděpodobnější (srov. dobově doložené *teolojí*, *Iehenna*)? Přepis s -*g*- je ovšem ospravedlnitelný.

2. I když to nebylo autorovou ambicí v práci, mohl by alespoň odhadem posoudit, nakolik jím vydaný rukopisný text odpovídá hláskoslovným charakteristikám tištěných zástupců prakticky odborných spisů prozkoumaných Martou Šimečkovou (*Dynamika kulturní češtiny [...]*, 2022)?

Praha 30. 1. 2023 PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.